

روشهای تحقیق در جامعه شناسی تربیتی

هدف این فصل آشنایی دانشجو معلمان با روشهای تحقیق در جامعه شناسی تعلیم و تربیت است. دانشجو معلمان در این فصل با انواع روشهای کمی و کیفی آشنا می شوند. دانشجو معلمان به طور کلی با کاربرد روشهای کمی چون روش آزمایش و روش پیمایش و نیز روشهای کیفی همچون روان شناسی میدانی، مردم شناختی و کنش متقابل نمادین در بررسی موضوعات آموزشی آگاهی میابند. انتظار می رود دانشجو معلمان با مطالعه این فصل تفاوت روشهای کمی و کیفی را بدانند و بتوانند برخی از موضوعات آموزشی را با یکی از روشهای کمی یا کیفی به تحقیق و مطالعه بپردازد.

۱- روشهای کمی و کیفی

روشهای تحقیقی که در مطالعات آموزشی مورد استفاده قرار میگیرند را میتوان در دو دسته روشهای کمی و کیفی تقسیم بندی کرد.

روش کمی مبتنی بر علوم طبیعی است و بر مشاهدات کمی، تجربی و استفاده از ابزارهای ریاضی برای تحلیل تاکید میکند در این رویکرد وظیفه تحقیق تثبیت و رابطه علی یا به عبارت دیگر تبیین است. روش کیفی ناشی از علوم انسانی است و بر اطلاعات کیفی کل گرایانه و استفاده از رهیافتهای تفسیری تاکید دارد. در این روش وظیفه محقق، توصیف و تحلیلی عمیق از موضوع مورد مطالعه برای فهم و درک موضوع است. روشهای نوع اول را روش کمی و روشهای نوع دوم را روش کیفی مینامند. روش تحقیق کمی در بسیاری از رشته های علوم طبیعی و زیست شناسی مورد استفاده قرار میگیرد و روشهای سنجش مورد استفاده در این روش بیشتر از تحلیلهای اماری داده ها بهره می گیرد. هدف این نوع از تحقیقات کشف رابطه علی بین دو پدیده و تحلیلی تبیینی است. در روش کیفی از روش هایی که در انسان شناسی تاریخ و روان شناسی و زبان شناسی به کار می روند استفاده می شود. روشهای سنجش در این تحقیقات بیشتر به توصیف و تفسیر موضوع ختم می شود. هدف تحقیقات کیفی فهم کنش فرد یا موضوعی در شرایط و زمینه اجتماعی فرهنگی خاصی است. محققان کیفی که به ذهنیت و دلایل رفتاری موضوع تحقیق خود ورود پیدا کرده میخواهند آنرا درک کنند.

۲- تفاوت روشهای کمی و کیفی

بورگ و همکارانش تفاوتهای روش کمی و کیفی را این چنین بر می شمارند

۱- قابلیت تعمیم و نمونه گیری: در تحقیقات کیفی نمونه ها موردی هستند و تعمیم نتایج تحقیق نیز وابسته به زمینه و شرایط است و اعتبار آنها موقتی است و امکان دارد با تغییر شرایط، دیگر این تعمیمها معتبر نباشند. ولی در روشهای

کمی چون به دنبال کشف قوانین هستند، نمونه ها طوری انتخاب می شوند که نمونه ای از یک کل باشند و با بررسی این نمونه به دنبال کشف قوانینی هستند که قابلیت تعمیم به نمونه های دیگر را داشته باشد.

۲- رابطه محقق با موضوع تحقیق: در تحقیق کیفی محقق با افراد مورد تحقیق کنش و واکنش فردی انجام می دهد و همچنین محقق ازاد است تا شهود و قضاوت شخصی خود را مبنای برای طرح سوال و انجام مشاهده قرار دهد. ولی در تحقیق کمی چون هدف تحقیق رعایت عینیت)بی طرفی(است، محقق میکوشد تا ارزشها باورهای شخصی خود را در جمع اوری داده ها و تحلیل آنها دخالت ندهد بدین جهت از پرسشنامه استفاده میکند تا تعامل فردی او با نمونه مورد تحقیق به حداقل می رسد.

۳- جهت گیری ارزشی: محققان کیفی معتقدند نمی توان خود را از ارزشهایشان جدا کنند و بنابراین ارزشهای خود را صریحا در تحلیل داده ها مشخص کنند ولی در روش کمی محقق میکوشد ارزشهای شخصی خود را از تحقیق جدا کند و از تاثیر گذاری آنها بر تحلیل داده ها بپرهیزد. بنابراین محقق در تحقیقات کمی تلاش میکند تا از قضاوتهای شخصی در مورد افراد مورد تحقیق اجتناب کند.

۴- مطالعه شرایط و زمینه: در روشهای کیفی محقق تلاش میکند نمونه های خود را در یک شرایط و زمینه اجتماعی مورد بررسی قرار دهد تا به فهم کلیت و تمامیت آن پدیده برسد. او این کار را با انجام مصاحبه و مشاهده های فراوان از موضوعات تحقیقش به دست می آورد بدین ترتیب نیاز به جمع اوری اطلاعات گسترده و عمیقی است. اما در روشهای کمی به شرایط و زمینه های اجتماعی نمونه ها توجهی نمی شود. محققان کمی به دنبال آن هستند تا از طریق تجزیه پدیده مورد مطالعه به اجزا تشکیل دهنده (تعیین متغیرها) پدیده را مورد بررسی قرار دهد. آنها فقط به دنبال ارتباط بین متغیرها هستند.

۵- سنجش و تحلیل داده ها: تحلیل داده ها در روش کیفی مبتنی بر ذهنیت محقق است. زیرا محقق داده ها را از طریق مشاهده خود و ارتباط متقابل با دیگران به دست می آورد. بدین ترتیب در نوشتن تحلیل نهایی ذهنیت و تفسیرهای شخصی خود را در گزارش نهایی به کار میگیرد. ولی در تحقیقات کمی برای رعایت عینیت تلاش می شود محقق تحت تاثیر جهت گیری های ارزشی و باورهای خود قرار نگیرد. بنابراین بایستی پرسشنامه و مقیاسهای دقیقی برای جمع اوری داده ها طراحی شوند. بدین ترتیب در تحلیل نهایی تنها به ارتباط بین متغیرها پرداخته و آنها را گزارش میکند.

۶- جمع اوری شواهد و داده ها: در تحقیقات کیفی اغلب به توضیحات شفاهی که از مشاهده و مصاحبه رودرو بین محقق و موضوع تحقیق به دست آمده است داده ها جمع اوری می شوند. در تحلیل نهایی نیز خبری از امار و تحلیلهای امار و ریاضی نیست. ولی در تحقیقات کمی از پرسشنامه های استاندارد و مشاهدات دقیق و نظامند برای جمع اوری

شواهد استفاده می شود و در نهایت این شواهد تبدیل به داده های عددی می شوند. در تحلیل نهایی نیز از نمودارهای ریاضی و امارهای توصیفی و استنباطی به کار برده می شوند.

۳- روشهای کمی

در این بخش به بررسی روشهای کمی همچون روش پیمایشی، روش آزمایشی و روش اقدام پژوهی خواهیم پرداخت. اگر چه بسیاری از محققان علوم تربیتی روش اقدام پژوهی را جزو روشهای کیفی قلمداد میکنند با این وجود روش اقدام پژوهی را در این بخش قرار داده شده است.

الف - روش پیمایش

یکی از روشهای مرسوم تحقیقات کمی، روش پیمایشی است. از روش پیمایش در بسیاری از موضوعات اجتماعی استفاده می شود. از طریق پیمایش میتوان داده های بسیار گسترده ای در باب باورها ارزشها نگرشها و سایر اطلاعات اجتماعی را از افراد جمع آوری کرد. در روش پیمایش، محقق میتواند داده ها را از طریق پرسشنامه و مصاحبه گرد آوری کند. تحقیق پیمایشی در آموزش و پرورش شامل جمع آوری داده ها از دانش آموزان، معلمان یا دیگر افراد مرتبط با فرایندهای آموزشی و تحلیل این داده ها به منظور پی بردن به موضوعات مهم آموزشی و پرورشی است. اکثر پیمایشها مبتنی بر نمونه گیری بوده و محقق به دنبال تعمیم دادن نتایج حاصل از نمونه به جمعیتی است که نمونه از آن انتخاب شده است. مثل نگرش سنجی یا نیاز سنجی (نقطه شروع روش پیمایش بیان واضح سوالاتی است که تحقیق به دنبال پاسخگویی به آنهاست و نقطه پایانی آن به دست آوردن مجموعه نتایجی است که به این سوالات پاسخ گویند).

تحقیقات پیمایشی دارای دو هدف هستند: توصیف و تبیین

تحقیقات پیمایشی توصیفی به دنبال جمع آوری اطلاعات توصیفی در مورد جمعیت مورد نظرند مثل: سنجش سطح سواد ریاضی یا سواد رسانه ای دانش آموزان یک مدرسه یا یک شهر یا سنجش نگرش دانش آموزان نسبت به معلمان و مدرسه. اما تحقیقات پیمایشی تبیینی به دنبال بررسی رابطه بین متغیرهای مختلفند. اغلب این نوع تحقیقات به دنبال تبیین تفاوت های بین دانش آموزان (انضباطی، تحصیلی) بر اساس مجموعه ای از عوامل تبیینی (اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی) هستند. مثلاً تبیین تفاوتهای مشاهده شده در میزان موفقیت ریاضی دانش آموزان بر اساس سن، جنس یا طبقه اجتماعی آنها. این نوع پیمایشها مبتنی بر مدلهای مفهومی (چارچوبهای نظری) هستند که محقق به از مون این مدلهای می پردازد. (آزمون چارچوب نظریه بورديو: تاثیر سرمایه فرهنگی بر عملکرد تحصیلی (به عبارت دیگر محقق تلاش میکند با جمع آوری داده ها به تایید یا رد چارچوبهای نظری و مدلهای مفهومی بپردازد). آزمون نظریات کارکرد گرایی انتقادی و بازتولید و ...). (در مورد تحلیل داده ها با توجه به متغیرهای تحقیق پیمایشی و سطح سنجش متغیرها میتوان

از تحلیل‌های متفاوتی بهره برد. این تحلیل‌ها همانطور که گفته شد تحلیل‌های آماری هستند. همچون تحلیل همبستگی، تحلیل رگرسیون، تحلیل مسیر و تحلیل عامل و...

ب- روش آزمایشی

روش‌های تحقیق آزمایشی به دنبال آن هستند که با استفاده از آزمایش‌هایی که به صورت تصادفی انجام شده اند استنباط‌های علی معتبری ارائه دهند. مطالعات آزمایشی در مقایسه با سایر انواع تحقیق دارای طرح تحقیق استانداردتری است بدین جهت محقق میتواند بسیاری از متغیرها را کنترل نموده و بالطبع بهتر میتواند پی به این رابطه علت و معلول ببرد. در حوزه آموزش و پرورش بسیاری از روش آزمایشی برای آزمون میزان کارایی روش‌های آموزشی جدید یا مواد درسی جدید به کار می روند. در مطالعات مربوط به جامعه شناسی تعلیم و تربیت روش‌های تحقیق آزمایشی با محبوبیت زیادی مواجه اند و این تا حدود زیادی ناشی از این واقعیت است که اگر تحقیقات آزمایشی به دقت طراحی شوند میتوان از این نوع تحقیقات به استنباط‌های علی دست یافت. (تاثیر یک عامل بر عامل دیگر

طرح تحقیق آزمایشی در آموزش و پرورش دارای موارد زیر است:

- ۱- انتخاب نمونه ای از افراد مورد تحقیق (دانش آموزان، معلمان، کادر اداری والدین و... - ۲ تقسیم تصادفی افراد به گروه - آزمایش و گروه کنترل ۳ گروه آزمایش در معرض یک تجربه جدید قرار داده می شود) مثل تدریس همراه با نمایش فیلم - آموزشی (و گروه کنترل در معرض این تجربه قرار نمیگیرد. ۴ ارزیابی دو گروه: کارکرد و عملکرد دو گروه در ارتباط با موضوعی که محقق به دنبال بررسی تاثیر آن است) تاثیر نمایش فیلم بر یادگیری (با هم مقایسه می شوند. اگر افراد گروه آزمایش در ارتباط با این متغیر در مقایسه با افراد گروه کنترل نمره بالاتری به دست آوردند آن وقت محقق میتواند نتیجه می گیرد که این تجربه و شرایط جدید عامل ایجاد تغییرات مشاهده شده است. نمایش فیلم آموزشی منجر به افزایش یادگیری می شود.

ویژگی های تحقیق آزمایشی:

- ۱- اعمال مداخله و ایجاد شرایط جدید برای افراد گروه آزمایش که به این مداخله متغیر مستقل می گویند (نمایش فیلم)

- ۲- تقسیم افراد به دو گروه آزمایش و کنترل به شکل تصادفی (یعنی هر فردی باید شانس برابری برای قرار گرفتن در هر دو گروه داشته باشد)

تصادفی بودن این تقسیم بندی این امکان را به محقق می دهد تا بتواند یافته های خود را تعمیم دهد

۳- باید تاثیر ایجاد این شرایط جدید بر یادگیری (سنجیده شود به این تاثیرات (میزان یادگیری) متغیر وابسته می گویند. اعتبار تعمیم این نتایج بستگی به این دارد که تا چه اندازه نمونه مورد استفاده در مطالعه معرف جمعیت مورد نظر باشد.

ج- اقدام پژوهی

دست اندرکاران آموزش و پرورش میتواند به دو طریق از تحقیقات برای تصمیم گیریهایشان بهره ببرند. راه اول این است که تحقیقات پیشین را مرور کرده و یافته های آنان را بکار گیرد. راه دوم این است که به اقدام پژوهی بپردازند. اقدام پژوهی تحقیقی است که توسط خود افراد درگیر صورت می گیرد و بدین منظور که عملکرد حرفه ای خود را بهبود بخشیده و به فهم بهتری نایل شویم. پس هدف این نوع تحقیق این است که کارایی افراد درگیر را بهبود بخشد. برخی از روانشناسان اجتماعی اقدام پژوهی را روش موثری برای حل مشکلات اجتماعی میدانند.

الف- کاربرد اقدام پژوهی

۱- این تحقیق به نظریه و دانش لازم برای بهبود عملکرد معلمان کمک میکند. معلمان در اقدام پژوهی نظریات آموزشی را چنان تغییر می دهند که حداقل برای خودشان قابل فهم بوده و آن وقت میتوانند در شغل خود کارایی داشته و این تحقیقات را به کار ببندند..

۲- اقدام پژوهی سبب توسعه حرفه ای افراد درگیر و دست اندرکاران آموزش و پرورش می شود.

۳- اقدام پژوهی سبب شکل گیری نظام شبکه همگانی میان افراد مختلف می شود اقدام پژوهی اغلب مستلزم

۴- همکاری دست اندرکاران مختلف آموزش و پرورش است. به اشتراک گذاشتن تجربیات آموزشی. اقدام پژوهی سبب

- می شود که افراد درگیر مسائل و مشکلات را شناسایی و تعیین کرده و به شیوه ای نظام مند در پی راه حل باشند. ۵ از

اقدام پژوهی میتوان در تمامی سطوح و در تمامی حوزه های آموزش و پرورش سود برد. (برنامه درسی، روشهای تدریس، مدیریت آموزشگاهی)

ب- مراحل انجام اقدام پژوهی

الف) تشخیص و کشف مساله

۱- در این مرحله محقق مساله خود را بر اساس علاقه و اهمیت و قابل پژوهش بودن انتخاب میکند .

۲- مساله محقق در چه شرایط و موقعیتی وجود دارد و این مساله چه آسیبهایی پیاپیها در امر آموزش دارد..

۳- توصیفی روشن و دقیق مبتنی بر داده های عددی از مساله در وضعیت فعلی ارائه میکند. (ارائه شواهد یک).

ب) انتخاب راه حل

۱- بر اساس تحقیقات پیشین ۲- بر اساس نظریات اجتماعی، روان شناختی، مدیریتی یا تربیتی. ۳- تجربیات فردی.

۴- تجربیات همکاران. راه‌های حل‌هایی که انتخاب شوند باید قابلیت اجرایی داشته باشند.

ج) اجرای راه حل

۱- پژوهشگر در ضمن اجرای راه‌های پیشنهادی باید دقت کند که راه حل به درستی اجرا شود یعنی ضمن اجرا ناظر- و کنترل‌کننده مدام نیز باشد. ۲- پیشرفت کار را زیر نظر داشته باشد و وقایع را ثبت کند. ۳- از همکاران منتقد در پیشرفت کار کمک بگیرد. ۴- در صورت لزوم تغییرات لازم را متناسب با محدودیتها و مشکلات پیش رو در اجرای طرح اعمال کند.

د) ارزیابی

۱- گردآوری اطلاعات پس از اجرای راه حل (ارائه شواهد دو) پژوهشگر پس از اجرای راه حل خود که مدعی می‌باشد با اجرای آن وضعیت مطلوب حاصل گردیده باید ملاک‌هایی را جهت اثبات ادعای خود داشته باشد. ۲- ارزشیابی در این مرحله از خود می‌پرسیم که آیا واقعا تغییری که من به دنبال آن بودم تحقق پیدا کرده است؟ چقدر؟ و برای ادعای خود از شواهد ارائه میکنیم ۳- دادن گزارش نهایی یا اطلاع‌رسانی به همراه نتایج اتفاق افتاده و در صورت لزوم ارائه پیشنهاد لازم به همکاران

ج- اما در چه مواردی انجام اقدام پژوهی مناسب است؟

یکی از موقعیتهایی که میتوان در آن از اقدام پژوهی استفاده کرد زمانی است که در کار خود با مشکل و مساله خاصی مواجه شوید سپس با خواندن مطالعات قبلی به یک راه حل موقت برای مساله مورد نظر برسید اکنون میخواهید که این راه حل موقت را به عمل بگذارید استفاده از اقدام پژوهی به شما این امکان را می‌دهد که خودتان شواهد مربوط به کارایی این راه حل را جمع‌آوری کنید. پس اقدام پژوهی روش مناسبی است برای اینکه ببینیم یک راه حل تا چه اندازه موثر و کارا است

روش طولی

روشهای طولی: مطالعات طولی که در طول زمان به عمل آمده اند دارای اهمیت زیادی در علوم اجتماعی هستند. تحقیقات آموزشی اغلب به دنبال بررسی فرایندهای تغییرند و مطالعه تغییر ایجاب میکند که داده‌ها حداقل در دو مقطع زمانی جمع‌آوری شوند. انجام مطالعات طولی از این لحاظ ضروری است که بتوان تاثیر فرایندهای آموزشی بر ثبات یا تغییر پدیده‌های مرتبط را توصیف و تبیین کرد لذا استفاده از روشهای مطالعه طولی در انجام تحقیقات تجربی آموزش و پرورش بسیار مهم است. (مطالعه طولی روشهای تدریس)

روش ارزیابی آموزشی

منظور از ارزیابی آموزشی قضاوت در مورد ارزشها شایستگی ها و سودمندیهای هر گونه فرایند آموزشی است. در واقع هر برنامه آموزشی بایستی فرایند ارزیابی رسمی را طی کند بسیاری از سازمانها آموزشی و مدارس دارای گروه ارزیابی هستند و بسیار مهم است که ارزیابی کنندگان از گروههای ذینفع مستقل باشند و به صورت مستقلانه و بی طرفانه نسبت به یک برنامه آموزشی ارزیابی دقیقتری انجام دهند تا نتایج آن مورد استفاده سیاستگذاران قرار گیرد. (ارزیابی یک کتاب آموزشی)

۴- روش تحقیق کیفی

در روش تحقیق کیفی تلاش میشود توصیفی عمیق و گسترده از یک شرایط یا محیط و کنشگرانی که در آن شرایط قرار دارند ارائه شود. در روش کیفی محقق به طور فعالانه در محیط تحقیق ظاهر می شود و با نمونه های خود ارتباط برقرار میکند. تلاش محقق این است که گزارشی از وضعیت طبیعی که در آن قرار دارد ارائه کند تا مخاطب تحقیق درک و فهمی از آن شرایط و افرادی که در آن شرایط قرار دارند به دست آورد. اصطلاح تحقیق کیفی همانند چتری است که گروهی از طرحهای تحقیقاتی نظیر مطالعات موردی، مطالعات میدانی، تاریخچه زندگی افراد، تحلیل اسناد و مدارک تاریخی، قوم نگاری ارتباطات، مردم نگاری، کنش متقابل نمادین، مطالعات بالینی را در بر میگیرد.

داده های کیفی اغلب در پی پاسخگویی به سوالات ذیل هستند: در این محیط و شرایط چه نکاتی میتوان یافت؟ در این محیط و شرایط چه اتفاقاتی در شرف وقوع است؟ در این شرایط و محیط مردم چگونه فکر میکنند چگونه عمل میکنند و به چه چیزی باور دارند؟ ارتباطات متقابل افراد در این شرایط و محیط چگونه است؟

بطور کلی روش کیفی دارای سه ویژگی است: ۱- این نوع تحقیق مبتنی بر توصیف کیفیات امور و حوادث از طریق مشاهده مستقیم و غیر مستقیم است.. ۲- توجه به ضرورت شناخت امور و حوادث در جریان طبیعی آنها است. ۳- محقق خود ابزار اصلی و وسیله ای مهم برای جمع اوری داده هاست. محقق بهترین صافی برای پردازش و جمع اوری داده هاست.

الف- روان شناسی میدانی

روان شناسی میدانی مبتنی بر مطالعات میدانی کورت لوین است. روان شناسان میدانی به مطالعه روابط بین رفتار طبیعی آدمی و محیط او می پردازند هدف اینها ارائه توصیفی دقیق از رفتارهای طبیعی آدمی است. روان شناسان میدانی برای رفتار آدمی و محیط که در آن قرار دارد دو جنبه قایل هستند عینی و ذهنی. جنبه عینی رفتار آدمی در چارچوب اجزای بدنی او روی می دهد و شامل حرکات صورت، زبان، لب، دست پا و سایر اجزای بدنی است. جنبه ذهنی در چارچوب آگاهی، ذهن تفکر و شناخت اوست. ابعاد عینی محیط همان محیط اکولوژیکی و فضای فیزیکی است ولی منظور از محیط ذهنی یا فضای ذهنی (فضای شناختی و احساسی) میدانی است که فرد آن را ادراک میکند و به این

میدان سکونتگاههای روان شناختی گویند..فرد هنگام ورود به سکونتگاههای روان شناختی واکنشهای عاطفی و

شناختی نشان می دهد) برای مثال خوشحال یا ناراحت می شود(به عبارت دیگر ابعاد ذهنی فرد خود را با سکونتگاه

روان شناختی مطابقت و هماهنگ می سازد. بدین ترتیب نوعی رابطه بین ابعاد ذهنی فرد و ابعاد ذهنی محیط برقرار می گردد.

روان شناسان میدانی در تعریف سکونتگاه روان شناختی از واکنشهای عاطفی و شناختی فرد نسبت به محیط استفاده [2]

میکنند برای مثال روان شناسی میدانی به این مطالعه می پردازد که آیا فرد فعالیتی را با خوشحالی انجام می دهد یا با

ناراحتی. بدین ترتیب روان شناسان میدانی فرد و محیط را به هم وابسته می دانند.یکی از کاربردهای این روش استفاده

از آن برای مطالعه کلاس درس است .محقق در روش روانشناسی میدانی با حضور در کلاس و مشاهده مستقیم رفتار

دانش آموزان به میزان تطابق ذهنی محیط و فرد می پردازد. اینکه چه فضای ذهنی بر کلاس و دانش آموزان حاکم است

معلم و عملکرد او یکی از عوامل مهم در شکل دادن به فضای ذهنی کلاس درس و تطابق ذهن دانش آموزان با آن فضا است

ب -روش مردم شناختی

مردم شناسان پیشروان توسعه روشهای کیفی در مطالعات آموزش و پرورش هستند.این رهیافت به دنبال ادراک مقولات

فرهنگی یک گروه یا جمع است روش مردم شناسی به دنبال آن است که فرهنگ یک گروه را با حداکثر دقت توصیف

کند.اینها فرهنگ را به مثابه سازمان شناختی پدیده ها تعریف میکنند بعلاوه به اعتقاد آنها هر گروهی از انسانها برای

ادراک و سازماندهی به جهان اطراف خود دارای نظام منحصر به فردی هستند. به اعتقاد روش شناسان مردم شناسی

قسمت اعظم شناخت فرهنگی یک گروه در زبان آن گروه منعکس است به همین دلیل معتقدند که اسان ترین راه برای

مطالعه سازمان شناخت فرهنگی مردم این است که نظام معانی و مفاهیم آن مردم را مطالعه کرد.اما آنچه برای روش

مردم شناسی مهم است.تاکید مردم شناسی فرهنگی این است که فرهنگهای مختلف از چه اصولی برای سازماندهی

استفاده میکنند.هدف روش مردم شناسی توصیف سازمان فرهنگ با استفاده از مقولات فرد مشارکت کننده است.

از این روش میتوان در مطالعات آموزشی نیز استفاده کرد.در این روش محقق با حضور مستقیم در مدرسه و از طریق

مصاحبه و گفتگو با دانش آموزان تلاش میکند به فرهنگ حاکم در میان گروه دانش آموزان پی ببرد.و یا با گفتگو و

مصاحبه با معلمان به فرهنگ یعنی ارزشها و هنجارهای مهم در میان معلمان را دریابد.

اصول اساسی در روش مردم شناختی

۱- محقق باید خودش از طریق مطالعه میدانی به جمع اوری داده ها بپردازد. ۲- مردم شناس باید نقطه نظرات افراد بومی

را به دست آورد. ۳- لازم است مردم شناس برای اطلاع از نظرات بومی در خصوص جامعه خود گزارشهای شفاهی از افراد

بومی تهیه کند تا از نظرات شفاهی آنها مطلع شود. ۴- مردم شناس باید با استفاده از روشهای مختلف به جمع اوری داده

ها بپردازد. ۵- مهمترین روشهای جمع اوری اطلاعات مشاهده مشارکتی و مصاحبه غیر رسمی با افراد هستند.

برخی از موضوعاتی که با به کار گیری این روش میتوان در مدرسه و کلاس درس مورد مطالعه واقع می شود عبارتند از:

۱- مقولات فرهنگی دانش آموزان در مورد رابطه بین معلم و دانش آموزان، ۲- مقوله بازی و زنگ تفریح از دیدگاه دانش

آموزان. ۳- معانی ذهنی و دلایل انتخاب شغلی دانش آموزان. ۴- اصطلاحات مورد استفاده دانش آموزان برای افراد موجود

در مدرسه و حوادث مدرسه.

ج-روش کنش متقابل

کنش متقابل نمادی تحت تاثیر جرج هربرت مید و هربرت بلومر از نظریه پردازان مکتب کنش متقابل نمادین است. این

روش مبتنی بر توجه به تعامل چهره به چهره بوده و بر الگوهای تعامل اجتماعی در میان یک گروه تاکید دارد. در این

روش فرض بر آن است معانی اجتماعی در روابط رو در رو و در اثر کنش متقابل افراد با یکدیگر پدید می آید. این روش

فرض را بر این دارد که تصورات ادبی تحت تاثیر تفسیر او از تجربه است. فرد این تصورات را از طریق ارتباط با دیگران

به دست می آورد طرفداران کنش متقابل نمادین علاقه مند به فهم این نکته اند که این تفاسیر (معانی) چگونه به وجود

آمده اند و چگونه ادیان در شرایط خاص از آنها استفاده میکنند.

به اعتقاد طرفداران کنش متقابل نمادی، معانی ناشی از ارتباطات اجتماعی انسان با دیگران است به همین جهت میتوان

گفت که معانی محصولات اجتماعی اند اگرچه معانی امور از طریق کنش متقابل اجتماعی شکل میگیرد ولی استفاده

ادبی از معانی مبتنی بر فرایند تفسیری است. پیروان این مکتب فرد و جامعه را واحدهای لاینفکی می دانند که فهم هر

یک از آنها نیازمند فهم دیگری است و هر دو آنها بر یکدیگر اثر میگذارند. کنش متقابل نمادی به دنبال یافتن الگویی

برای تبیین این نکته است که چگونه ادیان در طول زندگانی خود به تفسیر اشیا حوادث و انسانهای دیگر دست زده و

اینکه چگونه این فرایند تفسیر منجر به بروز رفتار می شود. هوارد بیکر محقق برجسته از کنش متقابل نمادی در مطالعه

آموزش و پرورش بسیار بهره جسته و به بررسی این نکته پرداخته است که چگونه دانش آموزان در مراحل مختلف

زندگی تحصیلی خود مسائل و مشکلات مربوط به رابطه با معلمان خود را حل میکنند. (تفاسیر معلمان و دانش آموزان از

موقعیت) در این روش محقق برای جمع اوری داده های خود از روش مشاهده مشارکتی استفاده میکند. محقق در این

روش بایستی به مدرسه وارد شود و با مشاهده کنشهای متقابل دانش آموزان با یکدیگر یا دانش آموزان با معلمان بتواند

معانی که از برنامه درسی، قوانین مدرسه، روشهای تدریس و ساخته می شود را کشف کند. اینکه ارتباطات رو در رو

دانش آموزان و معلمان چگونه به ساخت واقعیت اجتماعی منجر می شود وظیفه محقق است.

برای روان شناسی میدانی زمینه رفتار در کلاس درس هم شامل ویژگی های عینی محیط می شود و هم شامل ادراکات ذهنی فرد از آن محیط. لذا روان شناس میدانی معتقد است که زمینه ارتباط معلم با دانش آموز نه تنها شامل ویژگی های عینی محیط نظیر ساختار فیزیکی اجزای انسانی و برنامه های آموزشی می شود بلکه شامل اهداف ذهنی و هیجانات فرد نیز هست. محققان وابسته به سنتهای مردم شناختی معتقدند که استانداردهای فرهنگی بر رفتار موثرند بعلاوه اینکه سعی میکنند تا الگوی فرهنگی موجود در کلاس درس را با الگوی های فرهنگی موجود در دیگر حوزه های حیات اجتماعی مرتبط سازند. طرفداران کنش متقابل اگر چه وجود استانداردهای فرهنگی را تایید میکنند ولی معتقدند که این استانداردها در اثر کنش متقابل افراد در مدرسه ساخته می شوند و کنشگران آنها بر اساس اهداف و ادراکات خود تفسیر میکنند.) اینکه معلم خوب و دانش آموز خوب چه کسی است (به نظر پیروان این رهیافت به منظور فهم رفتار در وضعیتهای نظیر کلاس درس محقق باید الگوهای فرهنگی که در اثر کنشهای متقابل میان افراد ساخته می شوند را شناسایی کرد.

تحلیلهای جدید تحقیق کیفی حکایت از این دارد که این سنتها راههای متفاوتی برای مطالعه رفتار و ادراکات ادبی ارائه میکند این رهیافتهای در مقایسه با مطالعات سنتی آموزش و پرورش فرضیات جدیدی در خصوص ماهیت دانش آموز، برنامه درسی و ویژگی های معلم ارائه میکنند و از روشهای متفاوتی بهره می برند. سنتهای کیفی فهم کاملتر و بهتری از آموزش و پرورش در اختیار محققان قرار می دهند بعلاوه این سنتها چارچوبهای کامل تری برای انجام تحقیقات کاربردی فراهم می سازند. خلاصه اینکه نه تنها میتوان از سنتهای کیفی برای انجام تحقیقات بنیادی و کاربردی استفاده کرد بلکه میتوان از آنها برای پاسخگویی به سوالات جدید نیز بهره جست.